

PERUSTOTTELEVAISUUS

- I. Kasvatus
- II. Koiran koulutus
- III. Pentukoulutuksen tavoitteita
- IV. Koulutuksen peruskäsitteitä
- V. Koiran kuntoilu ja kunto
- VI. Vinkkejä peruskoulutukseen

I. KASVATUS

Jokainen koira tarvitsee kasvatusa, jonka kautta koira oppii arkielämän käyttäytymissäännöt (arkitotelevaisuus). Koiran kasvatus tulisi aloittaa heti kun pentu tulee taloon.

Kasvatukseen voidaan lukea kuuluvaksi seuraavia asioita:

1. Johtajuus ja hyvä suhde koiraan:
 - Johtajuudessa on lähinnä kyse resurssien jakamisesta eli johtaja päättää mm. milloin syödään, milloin leikitään, milloin herätään jne.
 - Hyvää johtajuutta voi luoda koiransa kanssa erityisillä harjoituksilla sekä arkielämässä käyttäytymällä johdonmukaisesti
 - Hyvän suhteen koiraan luo parhaiten puuhailemalla sen kanssa yhdessä kaikenlaista; lenkittäminen, temppujen opettaminen, aktiivinen treenaaminen ja vieraisiin paikkoihin tutustuminen ovat osa tätä.
 - Hyvä johtaja huolehtii koirastaan myös lenkillä eli ei anna vieraiden koirien tunkea oman koiransa luo eikä pakota koiransa tutustumaan jokaiseen vastaantulijaan.
2. Johdonmukaisuus
 - Samat säännöt perheen jokaisella jäsenellä (jos koira ei ruokita pöydästä, sitä ei siitä sitten koskaan ruokita)
 - Sallittu aina sallittua ja kielletty aina kiellettyä.
3. Oman koiran tunteminen, lukeminen, oman koiran luonteen tuntemus
 - Koirien kielen opetteleminen; milloin koira on iloinen, milloin se pelkää jne.
4. Sosiaalisuus
 - Ihmisiä ja koiria kohtaan sopivissa mitoissa: arkaa koira kannustetaan tutustumaan vieraisiin ihmisiin ja kiltteihin koiriin, yltiösosiaalista ei päästetä tervehtimään ihmisiä tai koiria ilman lupaa.
5. Totuttaminen erilaisiin tilanteisiin
 - Päivittäinen yhdessäolo ja koulutus, eri paikoissa, yhteisharjoituksissa
 - Kiipeily telineillä, erilaisissa maastoissa liikkuminen, portaat, liikennevälineet jne.
6. Käsiteltävyys
 - Itse sekä muut
 - mm. hampaiden katsominen, kynsien leikkaaminen

Arkitotelevaisuuden harjoittelu:

- Mitä harjoitellaan koiranomistaja itse päättää, miten haluaa koiransa käyttäytyvän
- Harjoitellaan siellä, missä koiran pitää osata asia
- Palkkio kannustaa oppimaan

II. KOIRAN KOULUTUS

- Koulutus on päämäärätietoisempää kuin kasvatus ja yleensä koulutuksen tavoitteista ainakin osa on arkielämän kannalta hieman epämielekkäitä. Koiran kouluttamisesta on hyötyä, sillä sen kautta...
Koirasta tulee yleensä arkielämässäkin tottelevaisempi (yhteiskuntakelpoisempi)
- Koulutus tuo koiran elämään mielekkyyttä (tekemistä, ei vain oleskelua koko elämä)
- Koiran ja omistajan suhde paranee ja syvenee yleensä yhteisen harrastamisen kautta

Koulutuksen aloittaminen:

Uusia asioita harjoiteltaessa ne tulisi tehdä rauhallisessa ja mahdollisimman häiriöttömässä paikassa – sisällä kotona tai omalla kotipihalla, joka ei sisällä koiralle häiriöitä. Häiriöharjoituksiin siirrytään, kun koira osaa asian helpossa paikassa.

Aloitettaessa koiran tulisi olla uuden opettamisessa aluksi mahdollisimman hyvässä oppimisvireessä: ei liian väsynyt eikä liian innostunut. Jos koira on luonteeltaan erittäin energinen, kannattaa opettaminen aloittaa esim. ruokailun tai pitemmän lenkin jälkeen. Jos koira puolestaan on luonteeltaan rauhallinen, voi opettamisen tehdä ennen ruokailua tai ulkoiluhetken alkupuolella.

Koulutushetkien tulee olla alussa lyhyitä tuokioita leikin ja muun yhdessäolon lomassa, mieluiten useita kertoja päivässä ja koiraan motivoiden. Harjoituksissa käydessä pitää muistaa tehdä harjoituksia niin vähän ja kunnolla, että koira varmasti tekee ne oikein ja ohjaajaan kaiken huomion kiinnittäen. Harjoitukset pitää aina lopettaa ennen kuin koira väsyä ja sillä on vielä hauskaa. Yhteisharjoituksissa voi vaikka laittaa koiran kehän reunalle tai autoon odottelemaan ja kuuntelee itse ilman koiraan koulutusohjaajan ohjeet. Ei kannata "harjoitella koko rahan edestä", koska siinä koiran motivaatio ja keskittyminen saattavat kärsiä.

Pennun sosiaalistamista muihin koiriin voidaan harjoitella eri paikassa kuin harjoituspaikassa, voidaan lähteä esim. pentutreeniporukan kanssa yhdessä lenkille, mennä erilaisten tuttujen ja varmojen koirien kanssa lenkille jne., jotta koira tottuisi erilaisiin koiriin ja saisi tarvitsemiaan aikuis- ja pentukontakteja. Pentuaikaan liittyy myös erilaisissa paikoissa vieraileminen yms.

III. PENTUKOULUTUKSEN TAVOITTEITA

1. **Kontakti.** Koira tietää kontaktisanan (esim. katso) sekä ilman käskyäkin kiinnittää kaiken huomionsa ohjaajaan, koska jotain tulee tapahtumaan/koiralle annetaan käsky.
 - kontakti leikin ym. avulla
 - kontakti muiden koirien läsnä ollessa
2. **Mukana kulkeminen**
 - koira kulkee kiskomatta hihnassa/vapaana ohjaajan kanssa
 - kontakti mukaan -> "kontaktikävelyä" (esim. ohjaaja perääntyy koirasta pois päin tai kulkee kahdeksikkoo)
 - muut koirat häiriönä → koira kulkee kiskomatta ja ohittaa toiset koirat (pujottelua, kohtaamisharjoituksia...)
3. **Luoksetulo**
 - Ohjaajan juostessa pois koiran luota koulutusohjaajan pidellessä koira kiinni
 - Sama, mutta ohjaaja kävelee pois koiran luota
 - Muita koiria lähellä häiriönä
4. **Paikallaolo**
 - Hihnassa ohjaaja lähellä muutaman sekunnin ajan
 - Ohjaaja kauempana, pitemmän aikaa

5. Istuminen
 - Koira istuu käsimerkin ja suullisen käskyn avulla
 - Koira istuu suullisesta käskystä
6. Maahanmeno
 - Käsimerkin ja suullisen käskyn avulla maahanmeno seisomasta
 - Maahanmeno istumasta
7. Kantaminen
 - Koira ottaa noutoesineen suuhunsa
 - Koira kuljettaa noutoesinettä hihnassa
 - Luoksetulo noutoesineen kanssa
8. Sivulletulo
 - Koira joko kiertää ohjaajan tai tulee etukautta sivulle makupalan tms. avulla ohjaten
9. Hampaiden näyttäminen
 - Koira antaa katsoa hampaat rimpuilematta/hyppimättä
10. Hyppy
 - Koira hyppää matalan esteen yli sitä koskettamatta hihnassa

IV. KOULUTUKSEN PERUSKÄSITTEITÄ

Positiivinen vahvistaminen eli palkitseminen

Vahvistaminen voi olla joko positiivista tai negatiivista. Negatiivista vahvistaminen on silloin, kun koira tehdessään jonkin asian saa tästä rangaistuksen (esim. koira haukkuu → koiraa heitetään räminätölkillä). Tämän kautta toiminto vähenee, ehkä jopa sammuu kokonaan. Positiivisessa vahvistamisessa koiran tehdessä jonkin asian oikein koiralle annetaan tästä mielihyvää tuottava palkkio (koira istuu → saa ruokaa). Tämä aiheuttaa ko. toiminnan lisääntymistä (koira alkaa ”tarjota” istumista saadakseen palkkion). Opettaessa koiraa positiivinen vahvistaminen on tehokkain keino saada koira oppimaan uusi asia. Positiivisen vahvisteen tulee tulla välittömästi koiran tehdessä oikein, jotta koira ymmärtäisi palkitsemisen ja tekemisen välisen yhteyden.

Käskysanat

Käskysanojen tulisi olla melko lyhyitä, normaalista puheesta ja muista käskyistä erottuvia. Käskyä annettaessa tulee puhua normaalisti, ei tarvitse huutaa. Käskyjä annetaan vain yksi, jonka aikana EI elehditä/houkutella koira omilla eleillä/palkkioilla. Tarkoituksena on yleensä opettaa koiralle suullisia käskyjä ja jos käskyä annettaessa samalla puuhastellaan jotain muuta, ei koira ehdi kunnolla kuulla käskyä eikä ehdi miettiä sen tarkoitusta. Käskyn antamisen jälkeen vasta autetaan koira suorittamaan tehtävä (esim. sanotaan maahan, jonka jälkeen näytetään maahanmenon käsimerkki). Ennen käskyttämistä koiran pitää olla ”kuulolla” eli kontaktissa ohjaajaan.

Palkitsemistavat

Koiran ohjaajan pitää itse etsiä ja testata koiralleen sopivimmat palkitsemistavat eri tilanteissa. Palkitseminen voidaan jakaa kahteen osaan; sellaiset palkkiot, joista koira luonnostaan pitää ja sellaiset, joista koira on opetettava pitämään. Luonnostaan koirat yleensä pitävät yhdessäolosta, rapsuttelusta, ruuasta, juomasta, liikkumisesta, vapaaksipääsemisestä, leluista jne. Toisia asioita koira ei osaa arvostaa ennen kuin niiden merkitys on koiralle opetettu, esim. kehuminen (koira eivät puhu toisilleenkaan...), erilaiset tehtävät, ehkä rapsuttelut ja joskus leikkiminenkin. Koira palkitessa ei aina ehdi antamaan koiralle makupalaa tai heittämään palloa juuri sillä hetkellä, kun koira tekee oikein, vaan koira saa ne yleensä vasta sen jälkeen,

kun se on jo lopettanut halutun asian tekemisen. Sen vuoksi pitää käyttää etenkin suullista kehumista (ja ehkä palkitsemiseleitä, esim. käsien taputus, rapsuttelu) ennen kuin koira palkitaan namilla tai pallolla. Muutoin koira ei ymmärrä, mistä se sai palkkion, koska se oli jo ehtinyt lopettaa oikean asian tekemisen.

Opetuksen alkuvaiheessa koira pitää palkita aluksi AINA ja mahdollisimman oikea-aikaisesti = juuri silloin kun se tekee oikeaa asiaa = kehuaan HETI, kun koira tekee oikein ja sen jälkeen välittömästi annetaan nimi, leikitään lelulla tms.. Myöhemmin palkitsemista satunnaistetaan; välillä tehtävän suorittamista ei noteerata mitenkään, välillä tulevat vain suulliset kehut, välillä konkreettinen palkkio jne. Koiran voi palkita välillä heti, suorituksen alussa, välillä pitemmän ajanjälkeen. Palkitsemistiheys konkreettisilla palkinnoilla voi olla esim. 1-2-4-7-1-1 eli palkkio tulee ensimmäisellä kerralla, sitten vasta kahden suorituksen jälkeen, sitten neljän suorituksen jälkeen, seitsemän suorituksen jälkeen ja sitten koira palkitaan kaksi kertaa heti ensimmäisillä kerroilla. Koira ei näin voi koskaan tietää, milloin se saa palkinnon (ja minkälaisen), jolloin koiralla säilyy into työskennellä (vrt. kerjääminen pöydästä). Välillä koira palkitaan aivan helposta ja tutusta suorituksesta (jotta nämäkin osat pysyisivät reippaina), välillä koiran pitää tehdä kovasti töitä ennen palkinnon saamista. Kaikkia suorituksen osia pitää edes joskus muistaa vahvistaa, varsinkin opetusvaiheessa, jotta koiralle ei jäisi epäselväksi suorituksen oikea suoritustapa.

Harjoittelemine

Harjoittelussa pitää aina muistaa säilyttää vaihtelevuus ja yllätyksellisyys – koira ei saa kyllästyttää harjoittelemalla. Opetusvaiheen jälkeen koiralta pitää uskaltaa alkaa vaatia välillä vaikeampia suorituksia – tällaisen vaativan harjoituksen jälkeen pitää muistaa myös palkita koira hyvin. Vaatiminen tarkoittaa lähinnä sitä, että koira joutuu tekemään tietyn asian joko pidempään tai useampaan kertaan ennen palkkiota. Jos se ei tee oikein, se ei saa palkkiota vaan joutuu yrittämään uudelleen saadakseen palkkion.

Samaa asiaa/liikettä pitää harjoitella eri tavoilla ja eri paikoissa, koska koirat ovat oppimisessaan hyvin paikkasidonnaisia ja niille pitää opettaa esim. että istu –käsky tarkoittaa samaa sekä sisällä keittiössä että jalkakäytävällä. Ihmisen on helppo tällä tavalla yleistää asioita (esim. kun oppii lukemaan, osaa yleensä lukea missä vain), mutta koirat ovat tässä todella huonoja. Siksi ohjaajasta saattaa tuntua, että koira kyllä osaa jonkin asian, kun se tekee sen kotona, mutta ei "kiusallakaan" tee sitä esim. harjoituskentällä, vaikka todellisuudessa koira ei osaa asiaa harjoituskentällä ennen kuin asia kerrataan myös siellä. Harjoitus pitää lopettaa onnistuneeseen suoritukseen, jotta sekä koiralle että ohjaajalle jäisi harjoittelusta mukava mielikuva.

Harjoittelupaikat

Alkuopetus on hyvä suorittaa rauhallisessa ja häiriöttömässä paikassa, jossa ei ole liikaa koiran keskittymiskykyä häiritseviä elementtejä (esim. kotona sisällä, kotipihalla, tutulla kentällä ilman muita koiria). Myöhemmin häiriöitä lisätään ja siirrytään tutuista paikoista vaikeampiin paikkoihin harjoittelemaan. Uuteen paikkaan siirryttäessä tai häiriöitä lisättäessä kannattaa mieluummin aluksi tehdä koiralle liian helppo harjoitus kuin harjoitus, jonka koira juuri ja juuri saattaa osata. Harjoituspaikkoja olisi hyvä olla useampia ja näidenkin erilaisia (sora, asfaltti, nurmikenttä, autoja lähellä, koiria, ihmisiä...). Tällä tavalla taataan se, että koira osaa oikeasti asian eikä vain esim. kotipihalla.

Harjoittelutiheys

Parhaaseen mahdolliseen tulokseen päästäkseen pitäisi harjoitella useamman kerran viikossa. Harjoitusten keston tulee myös vaihdella, muutamasta minuutista lähelle tunnin treeniä (taukoineen!). Harjoittelussa voi keskittyä enemmän esim. viikon ajan yhteen asiaan, jonka jälkeen asian voi jättää hautumaan joksikin ajaksi, kunnes asiaan palataan uudelleen tauon jälkeen. Yleensä tehokkaan ja onnistuneen harjoittelujakson jälkeisen tauon aikana asia todella työstyy koiran mielessä ja harjoittelun alettua uudelleen päästään taas etenemään asiassa. Välillä voi pitää kokonaan tokotaukoja, jonka aikana voi harjoitella esim. maastolajeja ja muuten aktivoi koiraansa.

V. KOIRAN KUNTOILU JA KUNTO

Pikkupennun ja nuoren koiran kanssa parasta mahdollista ulkoilua on metsässä ja epätasaisella alustalla liikkuminen. Silloin koiran motoriikka kehittyy, sen lihakset vahvistuvat tasaisesti ja koirasta tulee ketterä liikkuja. Pienen pennun lenkkeilyttäminen ei ole suotavaa, matkan sijaan tärkeämpää on se, että koira liikkuu monipuolisessa maastossa ja puuhailee siellä kaikenlaista (esim. ohjaaja menee piiloon, piilottelee koiralle nameja tai leluja) tai juoksentelee muiden koirien kanssa.

Koiran iän karttuessa sen liikunnantarvekin kasvaa. Nuorta, alle vuoden ikäistä koiraa, ei kannata lenkittää rankasti esim. pyörälenkkien merkeissä, vaan edelleen vapaampi liikkuminen on suotavaa. Uiminen sopii nuorellekin koiralle sekä ohjaajan reipastahtinen kävely ja metsässä leikkiminen, mutta muunlainen kuntoilu ei ole hyväksi vielä kehittyvälle luustolle. Noin vuoden vanhan koiran kanssa voi jo alkaa liikua tavoitteellisemmin, mutta kuitenkin niin, että asfaltilla juoksuttamista ei suositella millekään koiralle. Jotta koiralle saisi hyvän kunnon aikaiseksi, ei pelkkä kävelylenkkien tekeminen tai metsässä vapaana liikkuminen yleensä riitä (ellei koira liiku siellä paljon juosten). Kunnonkohennusta koiralle saa aikaan muutaman kerran viikossa tapahtuvilla vähintään 4-7 km mittaisilla pyörä- tai juoksulenkeillä (tai hiihtäen), jolloin koira joutuu liikkumaan reippaasti ravaten pitkiä aikoja. Lisäksi uittaminen on tehokas kuntoilu muoto (veneestä käsin). Tähän yhdistettynä metsässä reippailu ja laukkaspurttailu saa aikaan hyväkuntoisen ja –lihaksisen koiran.

Noutajat ovat kovin persoja ruualle ja ikävä kyllä kovin moni noutaja on ylipainoinen. Koira on sopivassa kunnossa, kun ylhäältä katsoen erottaa koiran vyötärön.

Ylipainoinen koira (kultsu)

Koira, jolla näkyy vyötärö (labbis)

Koiran mahalinja ei myöskään roiku vaan on joko melkein tasainen tai nouseva. Kun käsi liu'uttaa koiran kylkiä pitkin, tuntee sormiensa alla vain ohuen rasvakerroksen ja sen alla kylkiluut ilman että niitä joutuu etsimään painelemalla. Ylipaino on erityisen tuhoisaa kasvaville pennuille ja nivelsairaille koirille, joiden luustolle se aiheuttaa ylimääräistä rasitusta, sekä vanhoille koirille. Pentujen ei kuulu olla parin kuukauden iän jälkeen "pennunpyöreitä" vaan niiden tulee olla hoikkia ja kylkiluiden pitää tuntua. Lihava pentu/koira on kömpelö, se ei pysty liikkumaan normaalisti, se väsyä helpommin ja se ei välttämättä kykene tekemään tiettyjä "temppeja" tai liikkeitä. Lisäksi metsästyskoirana lihava koira ei ole parhaimmillaan, koska mm. kaislikossa rämpiminen on hoikalle koirallekin raskasta. Mitään tekosyytä ei ole olemassa sille, että koira on ylipainoinen – jos koira syö liikaa, se lihoo ja tämä on vain omistajasta kiinni. Ns. massa tulee koiralle iän myötä ja kuntoilun avulla, ei koiraa syöttämällä. Noutajankokoisen (n. 30 kg) koiran on suunniteltu olevan täysikasvuinen 2-3 vuoden iässä tai joskus jopa myöhemminkin, ei alle vuoden vanhana.

Koiran lihomista ei aina huomaa, varsinkaan jos ei harrasta sellaisia lajeja, joissa ylipaino selvästi haittaa koiran liikkumista (esim. metsästys tai agility). Tässä auttaa painon seuraaminen punnitsemalla sekä koiran ympärysmittoja tutkailemalla esim. viikoittain. Jos huomaa oman koiransa olevan muihin samanrotuisiin verrattuna kömpelön tai laiskan, voi terveysseikkojen ohella tarkistaa koiran painotilanteenkin. Lisäksi jos on epävarma voi kysyä neuvoa esim. koulutusohjaajalta, joka voi tarkistaa koiran kuntoa ja painoa.

VI. VINKKEJÄ PERUSKOULUTUKSEEN

KONTAKTIHARJOITUKSIA: Kontakti tarkoittaa, että koirasi on kiinnostunut sinusta ja kiinnittää sillä hetkellä kaiken huomionsa sinuun. Voit opettaa koiran ottamaan kontaktia sekä liikkuessasi että ollessasi paikalla. Alla olevien harjoitusten tavoitteena on opettaa ja vahvistaa sitä, että koira oma-aloitteisesti tarkkailee ohjaajaansa ollessaan koulutuskentällä, jolloin sen kanssa on helppo työskennellä (koira on kuulolla koko ajan).

1. Harjoitus: ruokakuppi

Koira ei saa syödä, ennen kuin se katsoo sinua naamaan. Voit aluksi pitää kuppia ylhäällä (koira istuu/on paikoillaan) ja kun koira (luonnollisesti) katsoo ylöspäin, annat sille ruoan. Liitä tähän jokin käskysana, esim. syö. Muutaman kerran jälkeen voit laittaa kupin jollekin korokkeelle (tuolille tms.), pidä koira paikoillaan ja houkuttele se katsomaan naamaasi. Kun koira vilkaisee sinua, anna sille lupa syödä. Seuraavaksi laita kuppi maahan, odota vilkaisua (pidä koira aloillaan/käske esim. istumaan) ja anna lupa syödä. Koirat oppivat yleensä nopeasti syömisen ja katsomisen yhteyden: tällöin voit odottaa hetkisen, ennen kuin annat koiralle luvan syödä. Voit liittää tähän myös käskysanan (esim. katso), jonka kuullessaan koiran pitäisi katsoa sinua.

2. Harjoitus: makupala suusta

Tässä käytetään apuna suuhun laitettavaa makupalaa: mene kyykkyy, laita koiran nähden makupala suuhusi ja anna se koiralle sieltä, joko "suusta suuhun -menetelmällä" tai sylkäisemällä se koirallesi. Nouse ylemmäksi (istumaan, seisomaan) ja toista harjoitusta. Jos koira ei saa useiden yritystenkään jälkeen koppia, voit ottaa makupalan suusta ja antaa sen koiralle kädestä. Seuraavaksi tähän voidaan liittää käskysana (esim. katso): kun koira katsoo sinua, sano "katso" ja palkitse koira. Seuraavassa vaiheessa laita makupala suuhusi ilman että koira näkee laittoa. Sano "katso" ja sylkäise palkkio koiralle sen katsoessa sinuun. Vaikeammassa harjoituksessa laitat makupalan koiralta salaa suuhusi, sano "katso" ja odota haluamasi aika, ennen kuin palkitset koiran.

Myöhemmin voit palkita koiraa myös niin, että et aina laita makupalaa suuhusi; makupalat voivat olla kotona esim. kipossa pöydällä, josta sitten annat niitä koiralle katsekontaktin jälkeen tai harjoituksissa annat makupalan kädestäsi. Muista aina välillä kuitenkin vahvistaa suusta tulevalla makupalalla naamaan katsomisen mukavuutta.

3. Harjoitus: "kumpi käsi..."

Tässä ohjaaja ja koira ovat vastatusten, koira istuu ohjaajan edessä. Ohjaaja laittaa koiran nähden (antaa koiran nuuskia käsiä) makupalat molempiin käsiin ja levittää kädet kuvan osoittamalla tavalla. Sitten ohjaaja odottaa, että koira kyllästyy tuijottelemaan käsiä ja katsoisi ohjaajaa kasvoihin, jolloin koira välittömästi palkitaan jommastakummasta kädestä tulevalla makupalalla (tai vaihtoehtoisesti salaa suuhun laitettulla makupalalla). Ohjaaja ei houkuttele koiraa mitenkään äännelemällä katsomaan kasvoihin, jos koira ei tajua ideaa ollenkaan, ohjaaja voi varovaisesti heilutella käsiä vuorotellen, jolloin koira jossain vaiheessa vaihtaessaan tuijotuskohdetta katsoo ohjaajaa kasvoihin.

4. Harjoitus: katsekontakti sivulla

Kun koira osaa jo hieman pitää katsekontaktia, voidaan sitä alkaa harjoitella koiran ollessa sivulla: koira käsketään sivulle/siirrytään istuvan koiran sivulle, laitetaan makupala suuhun ja palkitaan koira, kun se katsoo ohjaajaa. Sitten tähän liitetään käskysana (katso tai seuraa) ja palkitaan koira. Seuraavaksi odotetaan hetkeä, jolloin koira EI katso ohjaajaa, jolloin annetaan kontaktikäsky ja kun koira katsoo ohjaajaa, koira palkitaan. Myöhemmin pidennetään aikaa ennen kuin koira palkitaan. Jos koira osaa jo kontaktisanan, mutta tuijottaa esim. muita koiria, voidaan tottelemattomuudesta huomauttaa esim. nypäämällä kevyesti hihnasta ja "murahtamalla", kun koira ei katso ohjaajaa käskyn kuultuaan. Tämän jälkeen katsekontaktista palkitaan ylitsevuotavasti. Katso-sanana ohella voidaan myös sivullaollessa käyttää seuraa-sanaa, joka liittyy seuraamisen alkuharjoituksiin.

5. Harjoitus: katsekontakti liikkussa

Katsekontaktia pitää myös harjoitella ohjaajan liikkussa. Ensimmäisessä versiossa käytetään makupalaa, toisessa lelua.

5a) Makupala. Ohjaaja liikkuu siksakkia eri nopeuksilla. Kun koira tulee hyvin ohjaajan mukana, ohjaaja voi sanoa "katso" tai "seuraa" ja palkitsee koiran suusta. Aluksi koira näkee, kun makupala laitetaan suuhun, myöhemmin ei. Alkuvaiheessa ohjaaja pysähtyy palkitessaan koiran, myöhemmin tämä voi tapahtua pysähtymättä (huom! makupalojen pitää olla nopeasti syötäviä!). Kun koira jo osaa tämän, ohjaaja voi välillä palkita koiran kädestä, välillä suusta. Vähitellen pidennetään aikaa katsekontaktisanasta ja palkitsemisesta.

5b) Lelu. Ensin koiralle opetetaan, että katsekontaktiin liittyy palkkiona myös lelu - ohjaaja sanoo "katso" tai "seuraa" ja palkitsee koiran heittämällä koiralle lelun ohjaajan lähelle leikittäväksi/leikkii lellulla koiran kanssa. Liikkeessä ohjaaja liikkuu siksakkia eri nopeuksilla ja kun koira tulee hyvin ohjaajan mukana, ohjaaja sanoo "katso" ja palkitsee koiran leikkimällä koiran kanssa lellulla/heittämällä koiralle kopiksi lelun. Lelu EI saa olla koko ajan näkyvissä, vaan sitä voi vilauttaa ensin, liikkua hieman ja palkita "tempaamalla" lelun koiralla. Leikkituokio kestää vain 5-15 s. ajan. Vähitellen pidennetään aikaa katsekontaktisanasta ja palkitsemisesta.

VAPAA-KÄSKY: Vapaa-käskyä käytetään aina, kun koira saa lopettaa jonkin toiminnan tekemisen. Esim. istumisen yhteydessä: 'istu' - koira istuu - 'hyvä' ja palkitseminen ja 'vapaa'. Pyritään siihen, että voidaan rauhallisesti kehua koira sen esim. istuessa, ei vasta liikkeen jälkeen (vapaana olo ei saa olla yhtä kivaa kuin liikkeen suorittaminen). Vapaa-käskyä voidaan myös opettaa päästettäessä koira irti, jolloin sen voi ensin pyytää esim. istumaan ja vasta käskyllä 'vapaa' se saa lähteä juoksentelemaan.

TALUTTIMEN KÄYTTÖ: Taluttimessa kulkemista harjoitellaan aluksi ns. kontaktikävelyn kautta. Siinä koira kulkee ohjaajan mukana hihna löysällä pitäen samalla kontaktia ohjaajan kasvoihin. Aluksi harjoitellaan lyhyitä pätkiä ja palkitaan nopeasti, myöhemmin tehdään pitempiä pätkiä kiemurtelujen yms. yllättävien juttujen säestämänä. Seuraamista aletaan harjoitella, kun koira osaa istua, pitää hyvin kontaktia ohjaajaan ja koira on opetettu "seuraa" -käskyllä katsomaan ohjaajaa kasvoihin (vrt. kontaktin ottaminen). Aluksi otetaan vain 1 askel eteenpäin ja palkitaan siitä, sitten 2 jne. Käännökset ja perusasento opetetaan myös ensin paikoillaan.

EI-KÄSKY: Ei-käskyä ei muiden käskyjen tapaan myöskään jankuteta koiralle, yksi käsky riittää ja sen jälkeen toimitaan itse (esim. puhutellaan koira, nypätään hihnasta, nostetaan koira pois tilanteesta). Ei-käskyä käytetään vain silloin, kun halutaan koiran lopettavan saman tien se, mitä koira oli tekemässä. Opetettaessa koira ei kieltämistä käytetä, virheet opetuksessa johtuvat yleensä ohjaajan toiminnasta tai koiran puutteellisesta motivaatiosta. Kieltämällä koira opetuksessa koirasta tulee helposti epäitsenäinen eikä sillä ole oma-aloitteisuutta uusia tehtäviä kohdatessaan – yrittämisestä opettelussa ei koira saa rankaista.

Käskyä voidaan harjoitella mm. ns. kielletyn makupalan avulla, jossa koira ei saa mennä ottamaan maassa olevaa makupalaa teidän ohittaessanne sen. Kun koira hamuaa namia, sille sanotaan ei ja kun koira lopettaa namin tuijottamisen, se palkitaan ohjaajalta tulevalla namilla. Ei-käskyn tulee olla terävä, mutta sitä ei tarvitse huutaa, kunhan koira vain erottaa sen selvästi kehuista tai muista käskyistä. Käskyä ei jankuteta, koiran pitää lopettaa toimintansa HETI kun se kuulee ei-käskyn.

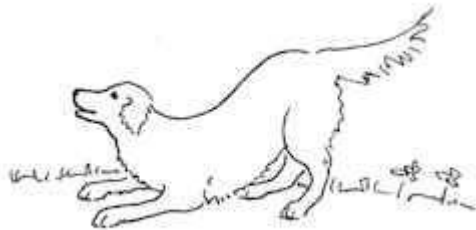
LUOKSETULO: Luoksetuloharjoituksia kannattaa tehdä aluksi vain silloin, kun on ehdottoman varma, että koira tulee luokse tai pystyy esim. hakemaan koiran pois, jos se ei tottele. Myöhemmin voidaan häiriöitä lisätä ja kutsua koira silloinkin, kun ympärillä on paljon mielenkiintoisia koiria yms. Koiran kanssa kannattaa tehdä monenlaisia luoksetuloja, joissa suurimmassa osassa koira ei kytketä heti, kun se tulee luokse, vaan sille annetaan esim. makupala/leikitään sen kanssa ja päästetään se taas vapaaksi. Kun koira tulee luokse, ei sitä kohti saa ojentua uhkaavasti, vaan pyritään saamaan koira itse mahdollisimman lähelle ohjaajaa. Jos ohjaaja pelkää koiran karkaavan tästä, jätetään sille esim. hihna perään roikkumaan ja tallataan hihnan päälle, jolloin pystytään kunnolla rapsuttelemaan ja palkitsemaan koiran ennen kuin sen hihnasta otetaan kiinni.

Jos ohjaaja on epävarma koiran tulemisesta luokse sen ollessa vapaana, koira ei pidetä vapaana tai laita

sille laitetaan perään pitkä liina (paalinaru tai vastaava), josta voidaan estää koiran karkaaminen. Luoksetulokutsuja ei jankuteta, jos koira ei tule luokse, jottei koira opi siihen, että se saa olla piittaamatta kutsusta. Tällaisessa tilanteessa koira käydään hakemassa luokse ja otetaan kutsutilanne uudelleen, jotta luoksetulo saadaan onnistumaan.

ISTUMINEN: Koira on helppo opettaa istumaan makupalan/ruokakupin avulla. Viedään makupala/kuppi koiran pään ylitse, jolloin se yleensä vaistomaisesti istahtaa nähdäkseen herkun. Kehutaan samalla, kun koiran takapuoli koskettaa maata ja sen jälkeen palkitaan koira. Kun koira alkaa näin istahtaa, voidaan tähän liittää käskysana. Se voidaan tehdä esim. niin, että sanotaan käsky "istu", odotetaan hetki ja viedään kättäsi koiran pään yli. Käskyä sanottaessa ollaan itse täysin hiljaa paikoillaan ja liikutetaan kättä vasta hetken kuluttua, jotta koira ehtii "maistella" käskysanaa ja oppii suullisen käskyn (muuten käsimerkkiä joudutaan näyttämään aina, jotta koira saataisiin istumaan).

MAAHANMENO: Maahanmeno kannattaa opettaa koiralle leikin varjolla eli aluksi leikitään koiran kanssa ja kun koira on innostunut lelusta/makupalasta, viedään käsi maahan koiran etujalkojen väliin, jolloin koira kyyristyy maahan. Kun koira hallitsee liikkeen eli maahanmenon seisomasta, liitetään tähän käskysana "maahan", odotetaan hetki ja näytetään sitten käsimerkki. Käskyä ei jankuteta, vaan odotetaan rauhassa hetki ja näytetään merkki vasta sitten (jotta koira oppisi suullisenkin käskyn). Koira palkitaan laittamalla makupala/lelu etutassujen väliin, jotta koiralla ei tulisi tarvetta nousta palkinnon perään.

SEISOMINEN: Seisahtumaan jääminen voidaan opettaa esim. talutinta/kättä käyttämällä. Koiran kulkiessa ohjaajan mukana sivulla tai ohjaajan peruuttaessa sanotaan käsky 'seiso'/'seis' ja samalla joko estetään koiran liike kädellä tai hihnalla. Jos koira on sivulla, voidaan itse siirtyä hieman koiran eteen. Kehutaan, palkitaan ja vapautetaan koira aluksi heti käskynannon jälkeen, jotta se ei ehtisi istahtaa/mennä maahan. Makupala annetaan n. koiran rinnan korkeudelta suoraan suuhun tyrkäten tai heitetään lelu koiran taakse. Myöhemmin voidaan odottaa hetki ennen kuin koira vapautetaan, voidaan perääntyä koirasta ja palataan palkitsemaan se. Koira ei saa ottaa askeltakaan pysähtymisen jälkeen!

PAIKALLAOLO: Koiralle opetetaan ensin istuminen/seisominen/maahanmeno, ennen kuin aletaan harjoitella paikallaoloa. Aluksi riittää, kun koira on hetken paikoillaan, ohjaaja voi olla joko koko ajan koiran sivulla tai sitten ohjaaja voi esim. kääntyä koiran eteen ja palata sivulle palkitsemaan sen. HUOM! Koiraa ei kutsuta luokse näissä harjoituksissa vaan aina mennään koiran luo palkitsemaan koira niin, ettei sille tule tarvetta liikkua (esim. maassa laita makupala/lelu koiran etutassujen väliin). Koira pidetään aluksi taluttimessa, jotta voidaan estää sen karkaaminen paikaltaan. Jos näin käy, harjoitus on ollut koiralle liian vaikea ja siinä pitää palata lyhyempiin harjoituksiin.

Seuraavaksi voidaan alkaa harjoitella koiran kiertämistä; aluksi mennään koiran toiselle puolelle, sitten melkein taakse, sitten taakse, ympäri jne. Koira ei saa tässä liikuttaa tassuakaan, joten edetään hitaasti. Palkitaan suullisilla kehuilla rauhoittavasti, kun koira oin hyvin aloillaan. Lisätään hinnan heiluttelua, ohikulkevia koiria, vieriviä leluja jne. pikkuhiljaa tähän harjoitukseen. Kun koira pysyy lähietäisyydellä varmasti paikoillaan, voidaan siirtyä kauemmaksi koirasta. Tässä ei saa ahnehtia, jotta koira ei tulisi

epävarmaksi tai pääsisi liikkumaan paikallaollessaan! Samalla harjoituskerralla voidaan tehdä useita pikkuharjoituksia, jotta koiran motivaatio paikallapysymiseen säilyy.

NOUTAMINEN: Noutajat ovat yleensä innokkaita kantamaan erilaisia tavaroita, mutta tästä huolimatta niille pitää myös opettaa noutamiseen liittyviä asioita. Alkuharjoitukset kannattaa kaikki tehdä kotona sisällä koiralle mieluisella esineellä.

Jos koira kantaa innokkaasti tavaroita, voi sitä houkuttaa tulemaan niiden kanssa luokse, kehutaan ja rapsutellaan koira (ollen itse kyykyssä) ja päästetään se tavaransa kanssa liikkeelle. Joskus voidaan esine ottaa pois koiralta, ihaillaan sitä ja annetaan se koiralle takaisin. Jos koira ei tule luokse esineen kanssa houkuttelusta huolimatta, voidaan esim. liikkua koirasta poispäin, mennään sellaiseen paikkaan, jonne oletetaan koiran tulevan esineensä kanssa tai houkuttellaan koira luokse toisen esineen avulla. Tai jos koira osaa luoksetulokutsun, käytetään sitä. Tästä lähdetään vähitellen muokkaamaan itse noutoa niin, että koiran tullessa esittelemään löytöään otetaan se koiralta kauniisti pois sanoen samalla irrotuskäsky (esim. kiitos), laitetaan esine vähän matkan päähän, ehkä innostetaan koira ja annetaan sen lähteä hakemaan esinettä. Jos koira ottaa sen taas, kehutaan koira ja houkuttellaan se uudelleen luokse. Näin koira oppii, että tuodessaan esineen ohjaajalle se saa joko a) jatkaa sen kantamista tai b) noutaa sen.

Jos koira ei ole innokas noutamaan tai kantamaan esineitä, voidaan aloittaa jollain koiralle eniten mieluisella esineellä leikkimisen ja koiran hännäämisen (esinettä liikutellaan matalalla, koira saa tavoitella sitä, mutta joutuu kovasti jahtaamaan esinettä) kautta. Kun koira saalistaa esinettä innokkaasti, annetaan sen napata esine ja samalla kehutaan koira. Jos koira kantaa esinettä kehutaan siitä, mutta pelkkä esineen nappaaminenkin riittää. Näitä tehdään muutamia toistoja kerrallaan kunnes koira alkaa todella "himoitsemaan" esinettä ja varmasti ottaa siitä kiinni. Sen jälkeen kannustetaan koira kantamaan esinettä ja tehdään em. luoksetuloja houkutteluna tai luoksetulokäskyn avulla. Koira kannattaa pitää alkuvaiheessa kytkettyä, jotta se ei karkaa esineen kanssa omille teilleen.

Kun koira on kiinnostunut esineestä ja kantaa sitä, panostetaan yhä enemmän luoksetuloon esineen kanssa sekä esineen oikeaoppiseen ottamiseen maasta. Tätä harjoitellaan erikseen sitten, kun koiralle on jo noudossa käytetty noutokäskyä. Esinettä voidaan joko pitää kädessä tai se laitetaan maahan koiran nähden, annetaan koiralle noutokäsky ja koira saa ottaa esineen. Sen jälkeen joko otetaan esine koiralta pois, lähdetään liikkeelle tai kutsutaan koira luokse vaihtelevasti. Lisäksi harjoitellaan erikseen esineen kanssa istumista (esim. koiralla esine suussa, peruutetaan koira ohjaajan edessä, pysähdytään ja näytetään istukäsimerkki ja jatketaan heti matkaa, kun koira ehtii hieman istahtaa) ja esineen rauhallista pitämistä suussa istuen. Kun luovutus on kunnossa eli koira ottaessaan esineen tuo sen varmasti ohjaajan luo, voidaan alkaa harjoitella varsinaisia noutoja sekä nomekoulutusta.

MUISTETTAVAA...

Pitää muistaa harjoitella useasti, mutta lyhyitä aikoja kerrallaan. Jos ohjaaja itse ei ole koulutustuulella, kannattaa koulutus jättää seuraavaan kertaan, huonolla harjoituksella saadaan enemmän vahinkoa aikaan kuin jos ei sillä kertaa harjoittele ollenkaan. Yleensä kylläinen koira ei ole virkeimmillään eli koiralle kannattaa antaa ruoka harjoitteluhetken jälkeen, ei ennen harjoittelua. Kehun tulee tulla silloin, kun koira tekee oikein, ei vasta minuutin päästä liikkeen jälkeen ja namin/lelun tms. pian sen jälkeen. Suullinen kehu sanotaan ennen makupalaa jne., jotta koira oppii sen merkityksen (hyvä = teet oikein, kohta saa makupalan/lelun tms.). Kieltämisen tulee myös olla oikea-aikaista, jotta koira ymmärtäisi, mistä sitä kielletään.